

*Dějiny Židů - Judaismus 2
(KBS/DZJ2)
Kateřina Šašková, LS 2015*

**VÝVOJ OD BAR KOCHBOVA POVSTÁNÍ DO
KONCE STAROVĚKU**

ZÁKLADNÍ LITERATURA

Osmnáct století Izraele

MICHAEL
KRUPP

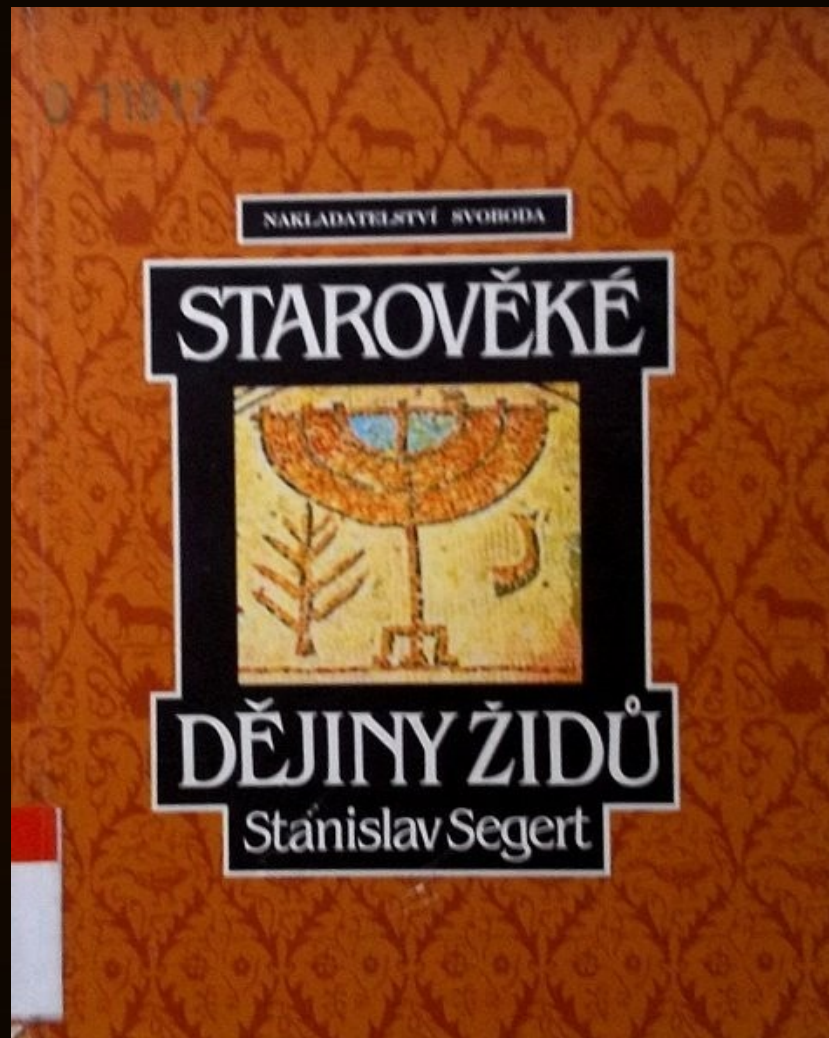

Od zániku Chrámu
do počátků sionismu

* KRUPP, M. 2010: *Osmnáct století Izraele: Od zániku Chrámu do počátků sionismu*. Praha: Nakladatelství P3K.

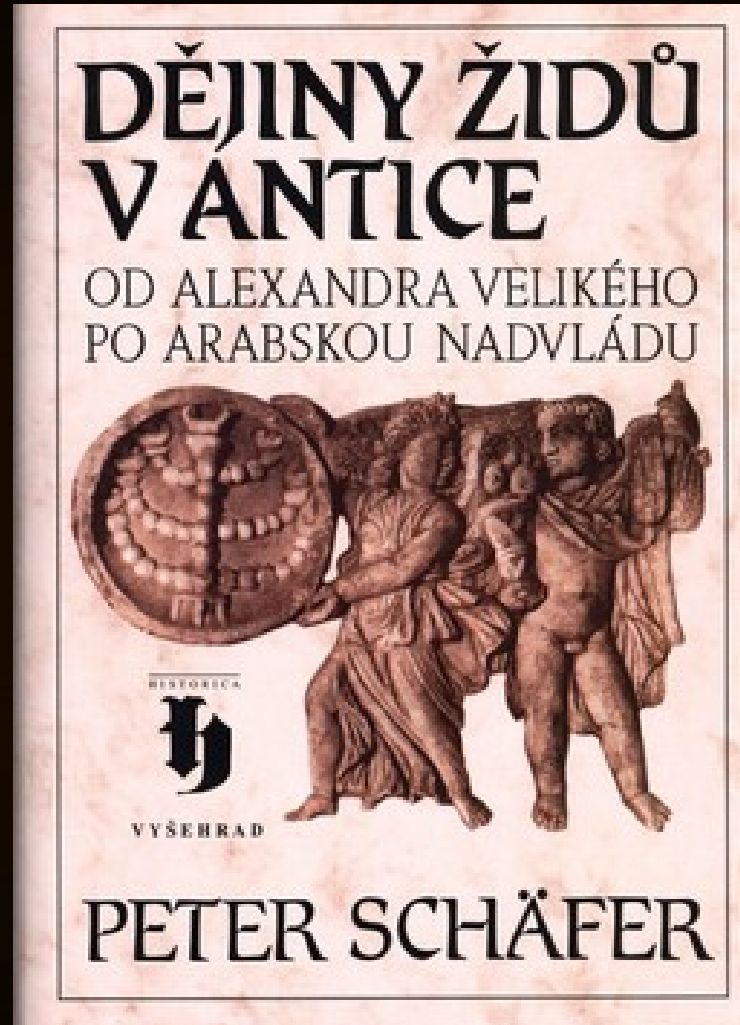

ZÁKLADNÍ LITERATURA

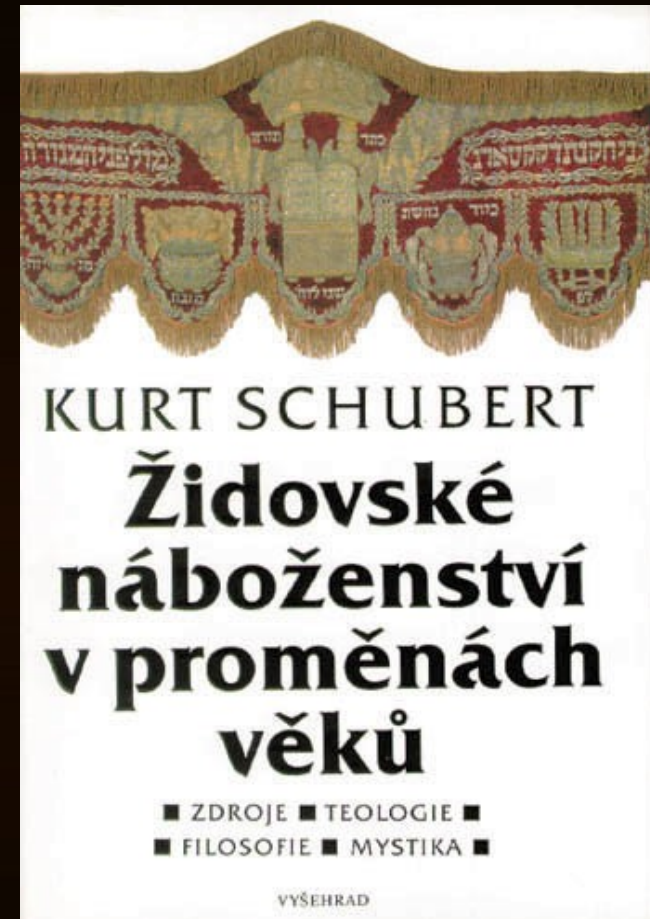
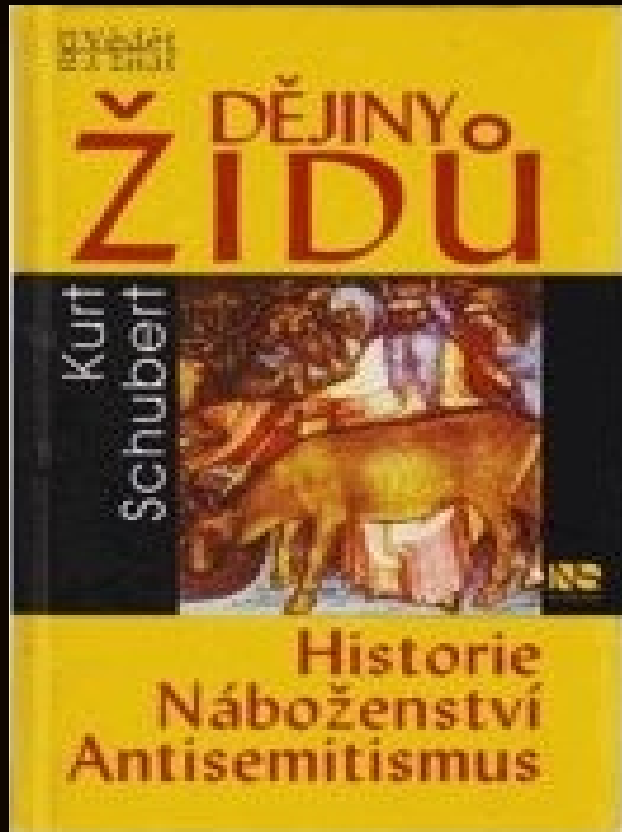
* SEGERT, S. 1995: *Starověké dějiny Židů*. Praha: Nakladatelství Svoboda.

ZÁKLADNÍ LITERATURA

* SCHÄFER, P. 2003: *Dějiny Židů v antice: Od Alexandra Velikého po arabskou nadvládu*. Praha: Vyšehrad.

ZÁKLADNÍ LITERATURA

- * SCHUBERT, K. 2003: *Dějiny Židů*. Praha: NS Svoboda.
- * SCHUBERT, K. 1999: *Židovské náboženství v proměnách věků*. Praha: Vyšehrad.

ZÁKLADNÍ LITERATURA

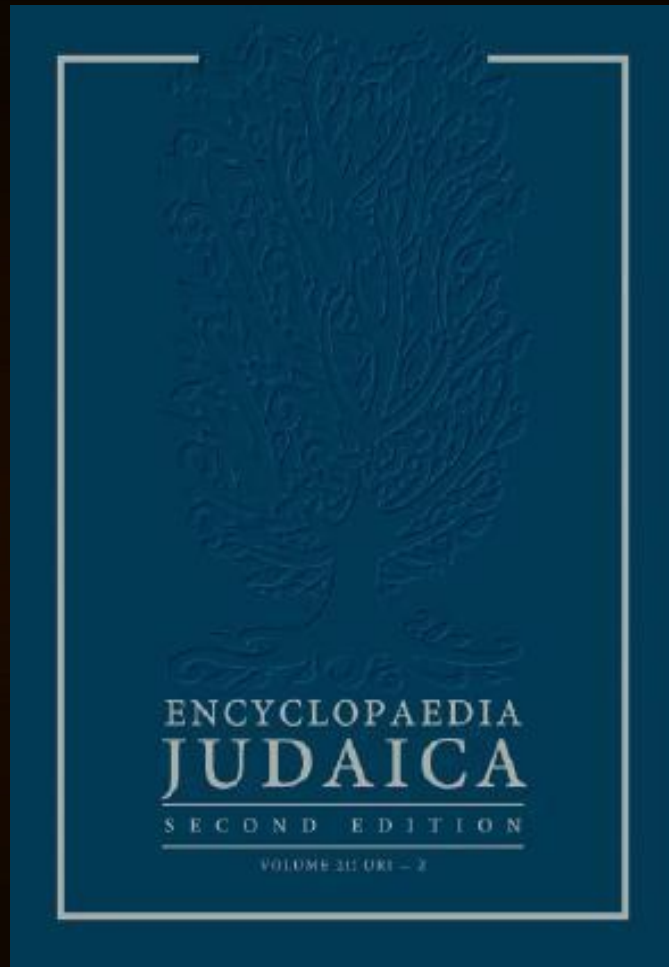
* PAVLINCOVÁ, H. a kol. 1994: *Slovník judaismus, křesťanství, islám*. Praha: Mladá fronta.

ZÁKLADNÍ LITERATURA

* NEWMAN, J. - SIVAN, G. 1992: *Judaismus od A do Z*. Praha: Sefer.

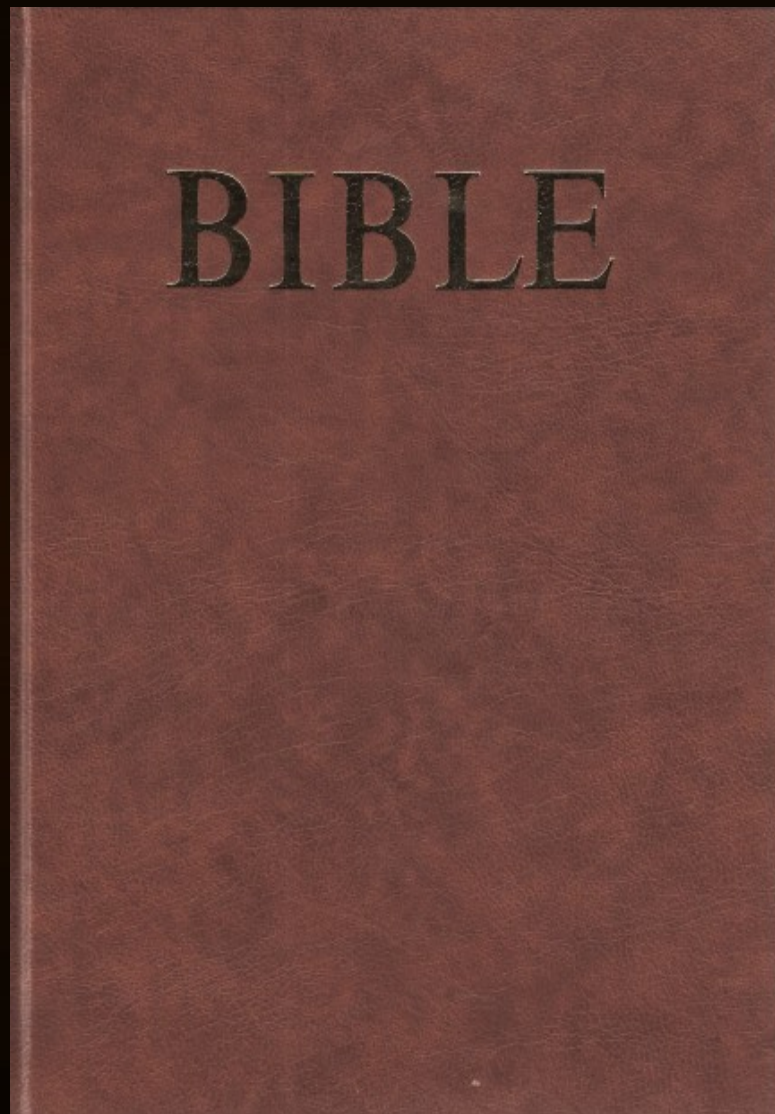
ZÁKLADNÍ LITERATURA

* SKOLNIK, F. (ed.) 2007: *Encyclopaedia Judaica*. Vol. 1-22. Second Edition. Detroit - New York - San Francisco - New Haven, Conn. - Waterville, Maine - London: Macmillan Reference USA.

ZÁKLADNÍ LITERATURA

* BIBLE

ZÁKLADNÍ LITERATURA

Davar3

Program Kniha Lexikon Slovník Multimédia Okno Nápověda

Genesis 1 3

Knihy

- Czech Scriptures
- Hebrew Scriptures
- Greek Scriptures
- English Scriptures
- Other Languages
- Other Books
- Apocrypha
- Pirkei Avot
- [Avt] Pirkei Avot
- [Avt_En] Pirkei Avot: English
- Commentaries

Lexikony

- Hebrew lexicons
- Greek lexicons
- Biblical lexicons
- Wordgumbo lexicons
- Other lexicons

Slovníky

- Hebrew dictionaries
- English dictionaries
- Biblical dictionaries
- Wordgumbo dictionaries

Zvuk

Obrázky

Tabulka

Hebrejsky	Řecky
א	Α
ב	Β
ג	Γ
ד	Δ
ה	Ε
ו	Ζ
ז	Ζ
ח	Η
ט	Θ
י	Ι
כ	Κ
ל	Λ
מ	Μ
נ	Ν
ס	Ξ
ע	Ο
פ	Π
צ	Ρ
ק	Σ
ר	Τ
ש	Υ
ת	Φ
י	Ψ
ך	Ω
ם	Α
נ	Β
ס	Γ
ע	Δ
פ	Ε
צ	Ζ
ק	Η
ר	Θ
ש	Ι
ת	Κ
י	Λ
ך	Μ
ם	Ν
נ	Ξ
ס	Ο
ע	Π
פ	Ρ
צ	Σ
ק	Τ
ר	Υ
ש	Φ
ת	Ψ
י	Ω

Pirkei Avot: English Translation

Avot 1:1 Moshe received the Torah from Sinai and passed it on to Yehoshua; Yehoshua [passed it on] to the Elders; the Elders to the Prophets; the Prophets passed it on to the Men of the Great Assembly. They [the Men of the Great Assembly] made three statements: "Be deliberate in judgment; raise up many students; and make a fence around the Torah."

2 Shimon the Righteous was one of the last of the Men of the Great Assembly. He used to say: "The world stands on three qualities: on [the study of] Torah, the service [of G-d], and deeds of kindness."

3 Antigonus of Socho received [the oral tradition] from Shimon the Righteous. He used to say: "Do not be like servants who serve their master for the sake of receiving a reward, but rather be like servants who serve their master without the intent of receiving a reward; and let the fear of Heaven be upon you."

4 Yosei ben Yoezer of Tzereidah and Yosei ben Yochanan of Jerusalem received [the oral tradition] from them. Yosei ben Yoezer of Tzereidah said: "Let your house be a meeting place for sages; sit in the dust at their feet, and drink in their words thirstily."

5 Yosei ben Yochanan of Jerusalem said: "Let your house be wide open [for guests]. Treat the poor as members of your household, and do not indulge

Český ekumenický překlad

Genesis 1:3 I řekl Bůh: "Buď světlo!" A bylo světlo.

4 Viděl, že světlo je dobré, a oddělil světlo od tmy.

5 Světlo nazval Bůh dnem a tmou nazval nocí. Byl večer a bylo jítro, den první.

6 I řekl Bůh: "Buď klenba uprostřed vod a odděluj vody od vod!"

7 Učinil klenbu a oddělil vody pod klenbou od vod nad klenbou. A stalo se tak.

8 Klenbu nazval Bůh nebem. Byl večer a bylo jítro, den druhý.

9 I řekl Bůh: "Nahromadte se vody pod nebem na jedno místo a ukaž se souši!" A stalo se tak.

10 Souš nazval Bůh zemí a nahromaděné vody nazval moří. Viděl, že to je dobré.

11 Bůh také řekl: "Zazelenej se země zelení: bylinami, které se rozmnožují semeny, a ovocným stromovým rozmanitého druhu, které na zemi ponese plody se semeny!" A stalo se tak.

12 Země vydala zeleň: rozmanité druhy bylin, které se rozmnožují semeny, a rozmanité druhy stromů, které nese plody se semeny. Bůh viděl, že to je dobré.

13 Byl večer a bylo jítro, den třetí.

14 I řekl Bůh: "Budte světla na nebeské klenbě, aby oddělovala den od noci! Budou na znamení časů, dnů a let.

15 Ta světla ať jsou na nebeské klenbě, aby svítila nad zemí." A stalo se tak.

Pirkei Avot

Avot 1:1 משה קבל תורה מסיני ומסרה ליהושע ויהושע לזקנים וזקנים לנביאים ונביאים למסוריה לאנשי כנסת הגדולה. הם אמרו שלשה דברים הו מתונים בדין והעמידו תלמידים הרבה ועשו סיגלתורה:

2 שמעון הצדיק היה משירי כנסת הגדולה. הוא היה אומר על שלשה דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים:

3 אנטיגנוס איש סוכו קבל משמעון הצדיק. הוא היה אומר אל תדויכעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס אלא הו כעבדים המשמשין את הרב שלא

Biblia Hebraica

Genesis 1:3 וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהי אוֹר וַיְהי־אוֹר:

4 וַיֵּרָא אֱלֹהִים אֶת־הָאוֹר כִּי־טוֹב וַיַּבְדֵּל אֱלֹהִים בֵּין הָאוֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ:

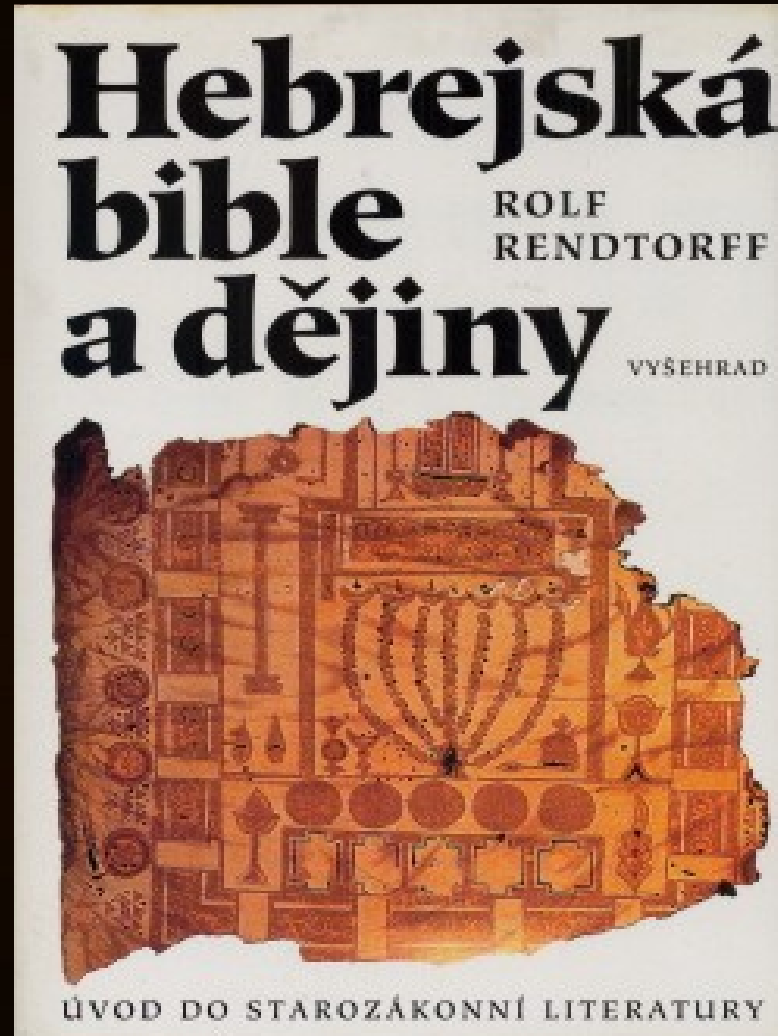
5 וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לְאוֹר יוֹם וּלַחֹשֶׁךְ קָרָא לַיְלָה וַיְהי־עֶרֶב וַיְהי־בֹקֶר יוֹם אֶחָד: פ

6 וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יְהי רָקִיעַ בְּתוֹךְ הַמַּיִם וַיְהי מִבְּהֵיל בֵּין מַיִם לְמַיִם:

7 וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת־הָרָקִיעַ וַיַּבְדֵּל בֵּין הַמַּיִם אֲשֶׁר מִתַּחַת לְרָקִיעַ וּבֵין הַמַּיִם אֲשֶׁר מַעַל לְרָקִיעַ וַיְהי־כֵן:

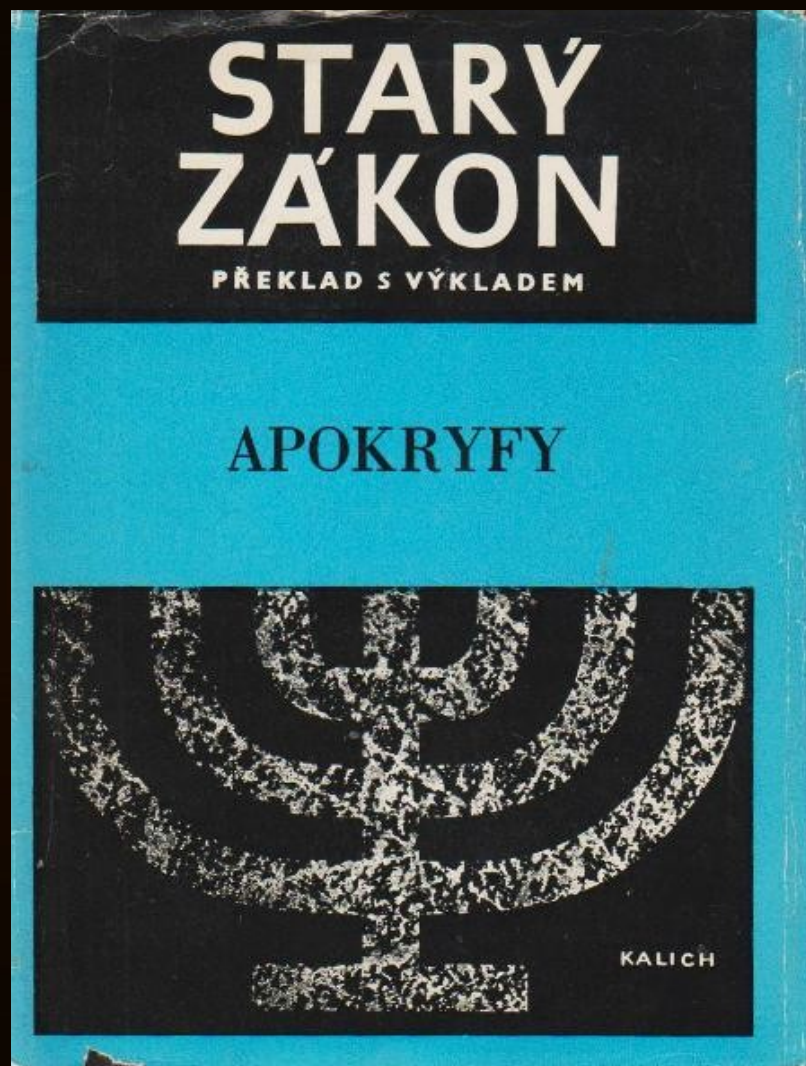
8 וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לְרָקִיעַ שָׁמַיִם וַיְהי־עֶרֶב וַיְהי־בֹקֶר יוֹם

ZÁKLADNÍ LITERATURA

* RENDTORFF, R. 2003: *Hebrejská bible a dějiny*. Praha: Vyšehrad.

ZÁKLADNÍ LITERATURA

* *Starý zákon – Apokryfy*, 1985. Kalich, Praha: Kalich.

ZÁKLADNÍ LITERATURA

☆ KNIHY ☆ TAJEMSTVÍ A MOUDROSTI

I.

MIMOBIBLICKÉ
ŽIDOVSKÉ SPISY:
PSEUDEPIGRAFY

(VYŠEHRAÐ)

☆ KNIHY ☆ TAJEMSTVÍ A MOUDROSTI

II.

MIMOBIBLICKÉ
ŽIDOVSKÉ SPISY:
PSEUDEPIGRAFY

(VYŠEHRAÐ)

☆ KNIHY ☆ TAJEMSTVÍ A MOUDROSTI

III.

MIMOBIBLICKÉ
ŽIDOVSKÉ SPISY:
PSEUDEPIGRAFY

(VYŠEHRAÐ)

* SOUŠEK, Z. (ed.) 1995-1999. *Knihy tajemství a moudrosti I-III*. Praha: Vyšehrad.

DŮSLEDKY POVSTÁNÍ BAR KOCHBY (132-135 n. l.)

- ⇒ **Colonia Aelia Capitolina**
  - ⇒ Židům **zakázán vstup** na území dřívějšího **Jezuzaléma**
  - ⇒ **židovské obyvatelstvo** z okolí **odsunuto**
  - ⇒ **název** provincie „**Iudaea**“ nahrazen za „**Syria Palaestina**“
  - ⇒ **zákaz vyučovat Zákon**
  - ⇒ **zákaz** provádět **obřízku**
-
- ⇒ **zlepšení situace** za vlády **Antonia Pia** (138-161)
  - ⇒ **centrum** židovského osídlení v **Palestině - Galilea**
  - ⇒ v **jižní části Palestiny** Židé v **menšině**

ŘÍMSKÁ NADVLÁDA V 2.-4. STOL.

- ⇒ nedostatek pramenů
- ⇒ centrum židovské vzdělanosti se přesunulo z **Javne** do **Úši**
- ⇒ v čele Židů **patriarchové** - byli předsedy **Sanhedrinu** (nejvyšší náboženská autorita)

Jehuda ha-Nasi (asi 165-210)

- ⇒ patriarcha
- ⇒ přenesl své sídlo do **Sipori** (**Sephoris**)
- ⇒ kompilace **mišny**

ŘÍMSKÁ NADVLÁDA V 2.-4. STOL.

- * Židé zřejmě **oslabeni** ve všech ohledech

- ⇒ návštěva **Marca Aurelia** (161-180) – byl udiven poměry v židovských osadách

- * **války Říma s Parthy**

- ⇒ Židé **spíše na straně Parthů**

- ⇒ **Septimius Severus** (193-211) – **Sebasté** – kolonie (příslušníci římských legií)

- * **Caracalla** (211-217)

- ⇒ zlepšení situace

- ⇒ **povolena obřízka**

- ⇒ **212** - všem svobodným mužům uděleno **římské občanství**

- ⇒ stavby nákladných **synagog** - také motivy **nežidovského původu**

ŘÍMSKÁ NADVLÁDA V 2.-4. STOL.

* **Alexander Severus (222-235)**

⇒ Židům **příznivě** nakloněn

* **224/226 v Persii Sásánovci**

⇒ prosazování **zoroastrismu**

⇒ další **zlepšení vztahu** Židů k **Římu**

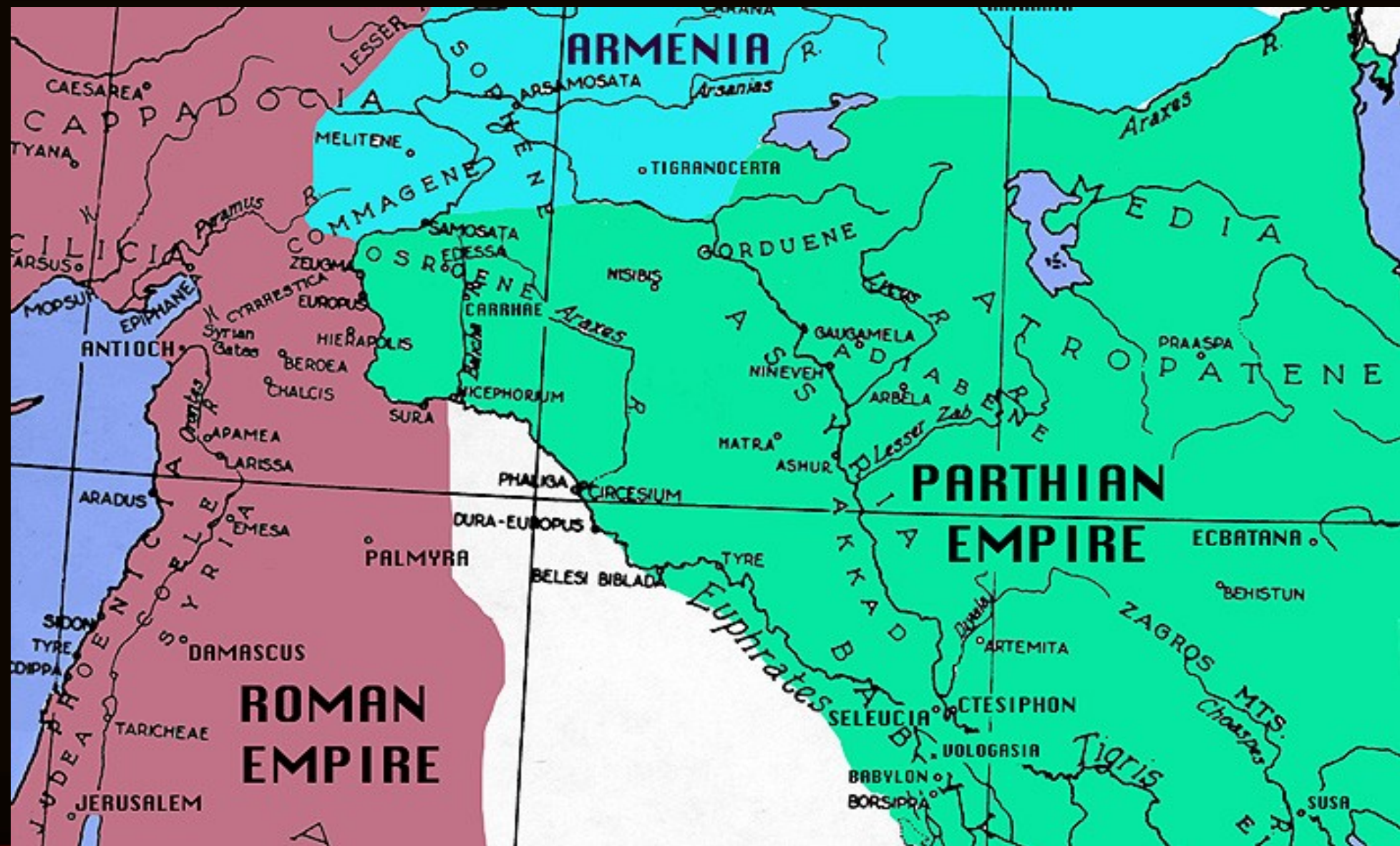
* **středisko židovské učnosti - Tiberias**

⇒ **Jehuda II. Nesia (230-270)**
- **ethnarcha**

⇒ hrobky v **Bét Šearim**

ŘÍMSKÁ NADVLÁDA V 2.-4. STOL.

ŘÍMSKÁ NADVLÁDA V 2.-4. STOL.

* **Palmyra** - královna **Zénobie** (267/268-272)

⇒ *kladný vztah* k Židům

⇒ **267** - od **Říma** se **odtrhl** Egypt, Sýrie a Malá Asie

⇒ **Aurelianus** (270-275) - opětovné *připojení*

* **Dura Európos**

⇒ *synagoga s freskami*

ŘÍMSKÁ NADVLÁDA V 2.-4. STOL.

Dura Európos

ŘÍMSKÁ NADVLÁDA V 2.-4. STOL.

* **Diocletianus** (284-305)

- ⇒ založeno město **Diocletianopolis**
- ⇒ pronásledování *křesťanů*, Židů se nedotklo
- ⇒ židovští poutníci *směli navštěvovat Jeruzalém*, ale nesměli zde trvale bydlet
- ⇒ židovské obce v **Palestině** *vzkvétaly*
- ⇒ Židé ohroženi spíše *křesťany*

* **Alexandrie**

- ⇒ zesílení *křesťanského odporu*
- ⇒ *stěhování* na území dn. **Libye, Tuniska, Alžírska a Maroka**
  - ⇒ i zde *odpor křesťanských představitelů* - **Tertullianus, Cyprianus**

ŘÍMSKÁ NADVLÁDA VE 4. STOL.

* Constantinus I. (306-337)

- ⇒ příklon ke **křesťanství** - tzv. **konstantinovský obrat**
- ⇒ **313** - **edikt milánský** - křesťanství i židovství náboženství **dovolená**
- ⇒ **315** - **trest** za přestup z křesťanství k židovství
- ⇒ **325** - **Velikonoce** stanoveny **mimo** dobu **Pesachu**
- ⇒ další **opatření postihující Židy**

* Constantius (353-361)

- ⇒ Židům **zakázáno** brát si křesťanské ženy
- ⇒ stavba kostelů v **Galileji**
- ⇒ odpor - **351** povstání v **Galileji** - potlačeno
- ⇒ **358** - z **J** části **Palestiny** provincie „**Palaestina Salutaris**“

ŘÍMSKÁ NADVLÁDA VE 4. STOL.

* zvýšený *zájmem křesťanů* o **Palestinu**

⇒ poutě

⇒ usazovali se zde poustevníci a mniši

⇒ zřízena biskupství

⇒ stavěny křesťanské chrámy

⇒ Židům **Jeruzalém** stále nepřístupný

* **Julianus** (361-363)

⇒ *zlepšení* postavení Židů

⇒ návrat k *původnímu římskému náboženství*

⇒ chtěl vystavět *jeruzalémský chrám* a obnovit *židovský Jeruzalém*

⇒ po jeho smrti *návrat do původního stavu*

ŘÍMSKÁ NADVLÁDA V 4.-5. STOL.

* Theodosius I. (379-395)

- ⇒ obnovil **protižidovskou politiku**
- ⇒ obnoven **zákaz sňatků s křesťankami**
- ⇒ zákaz stavby nových **synagog**
- ⇒ patriarcha a představení synagog **osvobozeni od daní**
- ⇒ **387** - zbořeny některé **synagogy**, později **obnoveny**

* 395 - rozdělení římské říše

- ⇒ většina Židů na **východě**
- ⇒ na **východě** podpora **oficiálního křesťanství** - větší postihy Židů než na **západě**
- ⇒ v obou částech **zákaz sbírek** pro patriarchu v **Palestině** - na **západě** zrušen

ŘÍMSKÁ NADVLÁDA V 5.-6. STOL.

* Theodosius II. (408-450)

- ⇒ Židé nesměli ***stavět nové synagogy***
- ⇒ nemohli ***zastávat státní úřady***
- ⇒ nesměli ***vydědit děti-křesťany***
- ⇒ **429** - zrušení funkce ***židovského patriarchy***
- ⇒ většina obyvatel **Palestiny křesťanská**, počet **Židů** se zmenšoval
- centrem i nadále **Galilea**

* Justinianus (527-565)

- ⇒ ***Corpus iuris civilis*** - obnovena stará omezení Židů
- převzato většinou středověkých evropských států
- ⇒ dovoleno ***přijímat městské úřady***
- ⇒ **553** - zákaz čtení **Tóry** v při bohoslužbách **hebrejsky**
- ⇒ zakázána tzv. ***deuterósis - mišna***

NADVLÁDA PARTHŮ

- ⇒ Židé měli zřejmě určitou **samosprávu** ve věcech **náboženských**, **soudních** a do jisté míry **správních**
- ⇒ po roce **135** - pokus o **vlastní náboženskou samosprávu**, zcela nezávislou na palestinské radě - nezdařilo se
- ⇒ Židé z **Babylonie** **odcházel** do **Palestiny**, aby tam studovali **Zákon**

* **parthská vláda**

- ⇒ v čele samosprávy - „**vládce zajatých**“ („réš gálútá“) - řec. **exilarcha**
  - **dědičná hodnost** (rod odvozen od krále **Davida**)
  - **uznávání** parthskými králi
  - **vybírání daní** pro krále

NADVLÁDA SÁSÁNOVCŮ

* **224/226** - parthští **Arsakovci** vystřídáni **Sásánovci**

* **Ardašír I.** (224-241; Artaxerxés)

⇒ hlásil se k tradicím **Achaimenovců**

⇒ obnova **zarathuštrovského náboženství**

* **Šápúr I.** (241-272)

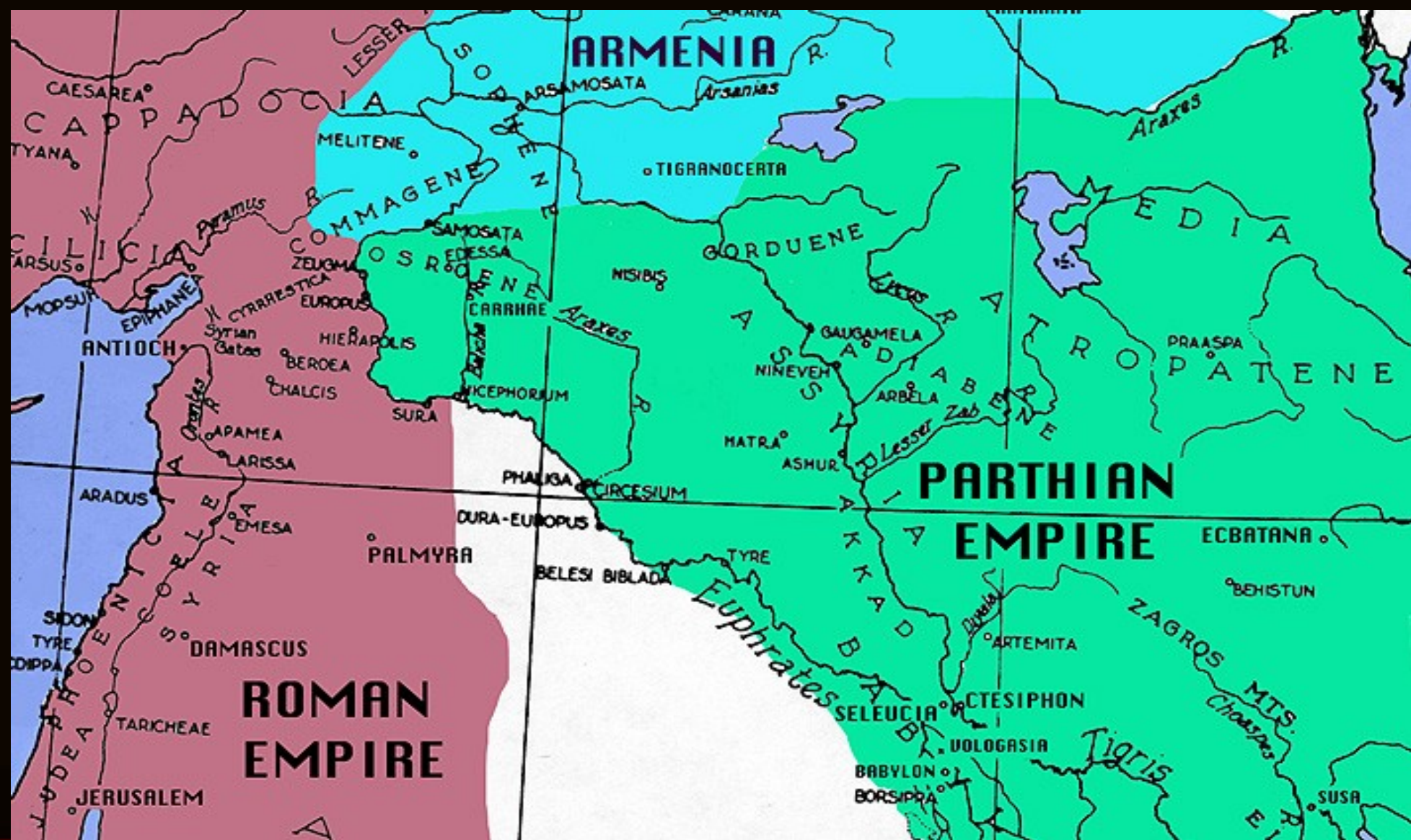
261 - Palmyřany zničena **Nehardea**

- sídlo **exilarchy**

- středisko židovského **soudnictví** i **správy**

- sídlo **slavné židovské školy**

ŘÍMANÉ A PERSIE

NADVLÁDA SÁSÁNOVCŮ

- * boje **Římanů** s **Peršany**

- ⇒ Židé většinou *na perské straně*

- * *poč. 5. stol.* - situace Židů *lepší* než v římské říši

- * *pol. 5. stol.* - vůči Židům *podobné zásady* jako v **Byzanci**

- ⇒ snaha o *šíření mazdaismu*

- ⇒ zákaz *pravidelných modliteb*, opakování *biblických slov* o jednotnosti boží a *svěcení soboty*

- * *2. pol. 5. stol.* - přímé *pronásledování* Židů

- ⇒ stěhování do **Arábie** a **Indie**

SPOLEČNOST BABYLÓNSKÝCH ŽIDŮ

⇒ *pramen - babylónský talmud*

obživa

⇒ z velké části *zemědělstvím* - najímání půdy za část úrody

⇒ různá *řemesla* - vznikaly i větší dílny

⇒ *nájem daní*

⇒ *peněžní obchod*

⇒ babylonští Židé byli sociálně dosti rozčlenění

SPOLEČNOST BABYLÓNSKÝCH ŽIDŮ

exilarcha

- ⇒ vedl nádherný dvůr
- ⇒ patřila mu část daní, dostával různé dary a poplatky

autonomní židovské obce

- ⇒ měly své představené
- ⇒ soudnictví, správa, daně a poplatky, dohled obchodem, starost o vodu a o zdravotnictví, péče o synagogy
- ⇒ základní vzdělání dětí

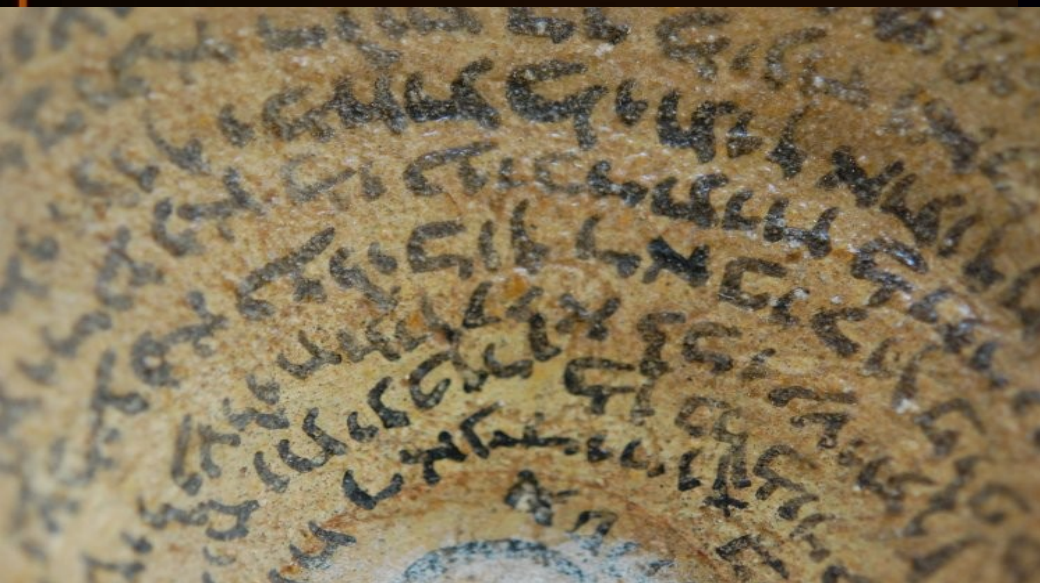
židovské školy

- ⇒ pod vedením znalců vykládán židovský Zákon
- ⇒ přednášky určené pro širší veřejnost
- ⇒ rezervovanost vůči řecké kultuře

SPOLEČNOST BABYLÓNSKÝCH ŽIDŮ

pronikání babylónských magických představ

- ⇒ babylonští démoni
- ⇒ věštění podle běhu hvězd
- ⇒ magické prostředky

zaklínací miska, asi 6. stol. (2010,6023.1, British Museum)

KONEC